

(א) ונסתדדן קל"ה, (ב) ז"ל אלו, (ג) נס"ף לחימומיה, (ד) נקדוין ל"ג, (ה) נע"י ליתא, (ו) י"א רבא, (ז) נספריס שלפניו כמי לא בל"ה, (ח) י"א רבא, (ט) נדה נב, ונס איתא רבא, (י) ע"י מוס' ע"ז ח: ד"ה מעות,

הגהות הב"ח

(א) גבי אמר רבא איכו בלחמניה לא אסתכל אברהם אפי' בדידה כ"ל ומיעוט עפ"ה לפיכך דלוי ממק: (ב) נש"י ד"ה לפיך קערה על פיה כלומר לעקור: (ג) ד"ה לפיך ובי שנת להם ליה"כ: (ד) בראת לו מודה מפני כ"ל ומיעוט פי' ממק:

מוסף רש"י

י"ו מיניש ליה לרחמניה דאברהם. כ"י ע"ה י"א נשמ' לפי אליהו וכו' של אברהם (איוב א, ז) בפסוק: (א) שיהי לר' כפופים (קדושו לר' ונס: בפסוק) מן הסערה. לומר משע' הלא' אי' מפי' משנה (דה) (ב).

רבינו גרשום

מעין העולם הבא. שלאלתר תיפק להרישה היו רועות על דיהן מיד והיה עשב יוצא ורועות. וכן כתב לעולם הבא ונגש חודש בקוצר (עמר טו): כאדם שמתחיון אחר. אחרים וניסת על דיהן: עיבור הרעימה. מה רעמים הללו לעולם אי אפשר בלא מטר כן היחה מתרעמת ומכסת אהיה כדי שתבקש יראת היה עליה שהיה לה לרדות: אלא בלבו חשט. שהיה חשבת בלבו על (פי' הבורא דברים אשר לא כן: להפוך קערה על פיה. להפוך יראת כל העולם. כלומר שאין דין אמת: על דעתך כי לא ארשע. כלומר בידך לבות בני אדם אם היה ברעך אהיה רשע ובעבור שלא עשית כן אין מידך מציל: מי מעיבת על ידך. שלא תתן לרשע לב צדיק: אף אהיה תפי. כשתאמר כן תפי יראת חטא מבני אדם ותנע חפסה מהם. ברא לו בחלין כנדרו. מכלל שהכל ביי אדם ינסוק בחוריה ויהיה צדיק: כשמחזיר שדוה משוכחת. שהוא היה סבור שגולה לו: שדו שמה עילויה. היה מוציא שם שריא קרובות: חברותא כלפי שמיא. דקאמר ישאו יחד: הגא נא דיעתי. כשישאה בבואה במים: רועש תעלה. דפוס סילון לשטף המים:

השותפין פרק ראשון בבא בתרא

מז.

1 עוד זה מדבר וזה בא ויאמר אש אלהים נפלה מן השמים ותבער בצאן ובנעלים ותאכלם ואמלקה רק אני לבדי להגיד לך: עוד זה מדבר וזה בא ויאמר כשדים שמו שלשה ראשים ויפשוטו על הגמלים ויקחוים ואת הנערים הבו לפי תרבו ואמלקה רק אני לבדי להגיד לך: עוד זה מדבר וזה בא ויאמר בניך ובנותיך אוכלים ושותים יין בבית אחיהם הבכור והנה רוח גדולה באה מעבר המדבר ויגע בארבע פנות הבית ויפול ויגו את על הנערים וגו' ויקם איוב ויקרע את מעילו ויגו את ראשו וגו' ויאמר ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך בכל זאת לא חטא איוב ולא נתן תפלה לאלהים² ויהי היום ויבאו בני השמן אי מזה תבא ויען השמן את ה' ויאמר משוט בארץ [וגו'] אמר לפניו רבש"ע שמתיו בכל העולם ולא מצאתי כעבדך אברהם שאמרת לו³ קום התהלך שבקש לקבור שרה לא מצא מקום לקבורה ולא הררה אחר מדותיך⁴ ויאמר ה' אל השמן השמת לבך אל עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ וגו' ועודנו מחזיק בתומתו ותסתיני בו לבלעו חנם אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו כאדם שמתיתן אותו וניסת במתניתא תנא יורד ומתעה ועולה ומרגיז נוטל רשות ונוטל נשמה⁴ ויען השמן את ה' ויאמר עוד בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו אולם שלא נא ידך וגע אל עצמו ואל בשרו אם לא⁵ (על) פניך יברכך ויאמר ה' אל השמן הנו בידך אך את נפשו שמור ויצא השמן מאת פני ה' וידך את איוב וגו' אמר רבי יצחק קשה צערו של שמן יותר משל איוב משל לעבד שאמר לו רבו שבור הבית ושמור את יינה אמר ר"ל הוא שמן הוא יצר הרע הוא מלאך המות הוא שמן דכתיב⁵ ויצא השמן מאת פני ה' הוא יצר הרע כתיב התם⁶ רק רע כל היום וכתיב הכא (רק את נפשו שמור) [רק אליו אל תשלח ידך] הוא מלאך המות דכתיב (רק)⁴ [אך] את נפשו שמור אלמא בדידה קיימא א"ר לוי שמן ופנינה לשם שמים נתכונו שמן כיון דחויא להקדוש ברוך הוא דנטיה דעתיה בתר איוב אמר חס ושלום מינשי ליה⁶ לרחמנותיה דאברהם פנינה דכתיב⁸ וכעסתה צרתה גם כעם בעבור הרעימה דרשה רב אחא בר יעקב בפסוקא אתא שמן נשקיה לברעייה⁹ בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו אמר רבא בשפתיו לא חטא בלבו חטא מאי קאמר¹⁰ ארץ נתנה ביד רשע פני שופטיה יכסה אם לא איפו מי הוא אמר רבא בקש איוב להפוך קערה על פיה אמר ליה אביי לא דבר איוב אלא דבר איוב אמר רבי יהושע על פיה אמר לו רבי יהושע לא דבר איוב אלא דבר איוב אמר רבי יוחנן על דעתך כי לא ארשע ואין מידך מציל אמר רבא בקש איוב לפטור את כל העולם כולו מן הדין אמר לפניו רבוננו של עולם בראת שור פרסותיו סדוקות בראת חמור פרסותיו קלומות בראת גן עדן בראת גיהנם בראת צדיקים בראת רשעים מי מעכב על ידך ומאי אהדרו ליה הכריה [דאיוב]¹² אף אתה תפר יראה ותגרע שיחה לפני אל ברא הקדוש ברוך הוא יצר הרע⁷ ברא לו תורה תבלין דרש רבא מאי דכתיב¹³ ברכת אובד עלי תבא ולב אלמנה ארנין ברכת אובד עלי תבא מלמד שהיה גזול שדה מיתומים ומשביחה ומחזירה להן ולב אלמנה ארנין דכל היכא דהוה¹⁰ (איכא) אלמנה דלא הוה נסבי לה הוה אויל שדי שמיה עילויה והוה אתו נסבי לה¹⁴ לו שקול ישקל כעשי והותי במאזנים ישאו יחד אמר¹¹ רב עפרא לפומיה דאיוב חברותא כלפי שמיא¹⁵ לו יש בינינו מוכיח ישת ידו על שנינו אמר¹⁰ רב עפרא לפומיה דאיוב יש עבד שמוכיח את רבו¹⁶ ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה אמר רבא¹⁶ עפרא לפומיה דאיוב איהו באחרניתא אברהם אפילו בדידה לא איסתכל דכתיב¹⁷ הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את מכלל דמעיקרא לא הוה ידע לה¹⁸ בלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה אמר רבא מכאן שכפר איוב בתחיית המתים¹⁹ אשר בשערה ישופני והרבה פצעני חנם¹⁰ אמר רבה איוב בסערה חרף ובסערה השיבוהו בסערה חרף דכתיב אשר בשערה ישופני אמר לפניו רבוננו של עולם שמא רוח סערה עברה לפניך ונתחלף לך בין איוב לאיוב בסערה השיבוהו דכתיב²⁰ ויען ה' את איוב מן הסערה ויאמר [וגו']²¹ אור נא כנבר חלציך אשאלך והודיעני אמר לו הרבה נימין בראתי באדם וכל נימא ונימא בראתי לה גומא בפני עצמה שלא יהו שתי יונקות מגומא אחת שאלמלי שתי יונקות מגומא אחת מחשיכות מאור עיניו של אדם בין גומא לגומא לא נתחלף לי בין איוב לאיוב נתחלף לה²² מי פלג לשטף תעלה [וגו'] הרבה טיפין בראתי בעבים וכל טיפה וטיפה בראתי לה דפוס בפני עצמה כדי שלא יהו שתי טיפין יוצאות מדפוס אחד שאלמלי שתי טיפין יוצאות מדפוס אחד מטשטשות את הארץ ואינה מוציאה פירות בין טיפה לטיפה לא נתחלף לי בין איוב לאיוב נתחלף לי מאי משמע דהאי תעלה לישנא דדפוס היא אמר רבה בר שילא דכתיב²³ ויעש תעלה כבית סאתים זרע ודרך לחזיו קולות הרבה קולות בראתי בעבים וכל קול וקול בראתי לו שביל בפני עצמו כדי שלא יהו שתי קולות יוצאות משביל אחד שאלמלי שתי קולות יוצאות משביל אחד מחריבין את כל העולם בין קול לקול לא נתחלף לי בין איוב לאיוב נתחלף לי²⁴ הידעת עת לדת יעלי סלע חולל אילות תשמור יעלה זו אכורית על בניה בשעה שכורעת ללדת

מעין העולם הבא. כדכתיב (וימיה לה) הרה ויולדת יחדו הריון ולידה ציוס אחד הכי דרשין ליה צמקת שנת (דף ל:): הכי גרסינן **במתניתא תנא יורד ומתעה ועולה ומרגיז נוטל רשות ונוטל נשמה.** [וה"פ] יורד למטה ומתעה את הכריות לחטוא ועולה למעלה ומרגיז את חמת המלך בהשטנותו נוטל ממנו רשות להרוג את החוטא מכיון שנתנו רשות דכתיב ומסיתני צו: **לערו של שטן.** שהזקק לשמור את נפשו איוב שלא תנא: **אלמלא בדידה קיימא.** ליתול את הנפש ומתפלל: **להפוך קערה על פיה.** (א) לעקור כל כבוד שמירף וגדף: **לפטור אם כל העולם כולו.** מדינו של הקב"ה לומר שאנוסין הן ע"י הקב"ה צדקה (א) יפה"ר והכי קאמר על דעתך כי לא ארשע אם היית חפץ לא הייתי רשע: **צדקה שור צפרוס סדוקים וחמור צפרוס קלוטוס.** את זה טהרת ואת זה עממת הכל צא על ידך אתה צדקה צו סימני הטומאה: **צדקה לדיקים.** ע"י יצר טוב: **צדקה רשעים.** על ידי יצר הרע לפיכך אין ניול מידך כי מי יעבד אנוסין הן החוטאין: **צדקה לו טורה.** (א) הן תבלין שהיא מצטלת את הרהורי עזירה כדאמר בעלמא (קדושין דף ל:): אם פגע כך מנוול זה משכחו לצית המדרש אם אכן הוא נימוס כו' הלאך לאו אנוסין וניהו שהרי יכולין להזיל עצמן: **צדקה אוד.** שהיה סבור שהיה אוד את שדו: **שדי שמיא עלווי.** אומר שהיא קרובתו או מדבר צה להשאנה: **חברותא כלפי שמיא.** מדבר לפני השמינה כלדם המתוכח לחזירו צה ונשקול מי חייב לחזירו: **מן הסערה.** לשון שיער דקמתי הרבה נימין צדקתי צדקס: **מעטעטוס אם הארץ.** עושות את הארץ כטיט: דקון

בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה (ב) ובשעה שבקש לקבור שרה לא מצא מקום לקבורה ולא הררה אחר מדותיך⁴ ויאמר ה' אל השמן השמת לבך אל עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ וגו' ועודנו מחזיק בתומתו ותסתיני בו לבלעו חנם אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו כאדם שמתיתן אותו וניסת במתניתא תנא יורד ומתעה ועולה ומרגיז נוטל רשות ונוטל נשמה⁴ ויען השמן את ה' ויאמר עוד בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו אולם שלא נא ידך וגע אל עצמו ואל בשרו אם לא⁵ (על) פניך יברכך ויאמר ה' אל השמן הנו בידך אך את נפשו שמור ויצא השמן מאת פני ה' וידך את איוב וגו' אמר רבי יצחק קשה צערו של שמן יותר משל איוב משל לעבד שאמר לו רבו שבור הבית ושמור את יינה אמר ר"ל הוא שמן הוא יצר הרע הוא מלאך המות הוא שמן דכתיב⁵ ויצא השמן מאת פני ה' הוא יצר הרע כתיב התם⁶ רק רע כל היום וכתיב הכא (רק את נפשו שמור) [רק אליו אל תשלח ידך] הוא מלאך המות דכתיב (רק)⁴ [אך] את נפשו שמור אלמא בדידה קיימא א"ר לוי שמן ופנינה לשם שמים נתכונו שמן כיון דחויא להקדוש ברוך הוא דנטיה דעתיה בתר איוב אמר חס ושלום מינשי ליה⁶ לרחמנותיה דאברהם פנינה דכתיב⁸ וכעסתה צרתה גם כעם בעבור הרעימה דרשה רב אחא בר יעקב בפסוקא אתא שמן נשקיה לברעייה⁹ בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו אמר רבא בשפתיו לא חטא בלבו חטא מאי קאמר¹⁰ ארץ נתנה ביד רשע פני שופטיה יכסה אם לא איפו מי הוא אמר רבא בקש איוב להפוך קערה על פיה אמר ליה אביי לא דבר איוב אלא דבר איוב אמר רבי יהושע על פיה אמר לו רבי יהושע לא דבר איוב אלא דבר איוב אמר רבי יוחנן על דעתך כי לא ארשע ואין מידך מציל אמר רבא בקש איוב לפטור את כל העולם כולו מן הדין אמר לפניו רבוננו של עולם בראת שור פרסותיו סדוקות בראת חמור פרסותיו קלומות בראת גן עדן בראת גיהנם בראת צדיקים בראת רשעים מי מעכב על ידך ומאי אהדרו ליה הכריה [דאיוב]¹² אף אתה תפר יראה ותגרע שיחה לפני אל ברא הקדוש ברוך הוא יצר הרע⁷ ברא לו תורה תבלין דרש רבא מאי דכתיב¹³ ברכת אובד עלי תבא ולב אלמנה ארנין ברכת אובד עלי תבא מלמד שהיה גזול שדה מיתומים ומשביחה ומחזירה להן ולב אלמנה ארנין דכל היכא דהוה¹⁰ (איכא) אלמנה דלא הוה נסבי לה הוה אויל שדי שמיה עילויה והוה אתו נסבי לה¹⁴ לו שקול ישקל כעשי והותי במאזנים ישאו יחד אמר¹¹ רב עפרא לפומיה דאיוב חברותא כלפי שמיא¹⁵ לו יש בינינו מוכיח ישת ידו על שנינו אמר¹⁰ רב עפרא לפומיה דאיוב יש עבד שמוכיח את רבו¹⁶ ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה אמר רבא¹⁶ עפרא לפומיה דאיוב איהו באחרניתא אברהם אפילו בדידה לא איסתכל דכתיב¹⁷ הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את מכלל דמעיקרא לא הוה ידע לה¹⁸ בלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה אמר רבא מכאן שכפר איוב בתחיית המתים¹⁹ אשר בשערה ישופני והרבה פצעני חנם¹⁰ אמר רבה איוב בסערה חרף ובסערה השיבוהו בסערה חרף דכתיב אשר בשערה ישופני אמר לפניו רבוננו של עולם שמא רוח סערה עברה לפניך ונתחלף לך בין איוב לאיוב בסערה השיבוהו דכתיב²⁰ ויען ה' את איוב מן הסערה ויאמר [וגו']²¹ אור נא כנבר חלציך אשאלך והודיעני אמר לו הרבה נימין בראתי באדם וכל נימא ונימא בראתי לה גומא בפני עצמה שלא יהו שתי יונקות מגומא אחת שאלמלי שתי יונקות מגומא אחת מחשיכות מאור עיניו של אדם בין גומא לגומא לא נתחלף לי בין איוב לאיוב נתחלף לה²² מי פלג לשטף תעלה [וגו'] הרבה טיפין בראתי בעבים וכל טיפה וטיפה בראתי לה דפוס בפני עצמה כדי שלא יהו שתי טיפין יוצאות מדפוס אחד שאלמלי שתי טיפין יוצאות מדפוס אחד מטשטשות את הארץ ואינה מוציאה פירות בין טיפה לטיפה לא נתחלף לי בין איוב לאיוב נתחלף לי מאי משמע דהאי תעלה לישנא דדפוס היא אמר רבה בר שילא דכתיב²³ ויעש תעלה כבית סאתים זרע ודרך לחזיו קולות הרבה קולות בראתי בעבים וכל קול וקול בראתי לו שביל בפני עצמו כדי שלא יהו שתי קולות יוצאות משביל אחד שאלמלי שתי קולות יוצאות משביל אחד מחריבין את כל העולם בין קול לקול לא נתחלף לי בין איוב לאיוב נתחלף לי²⁴ הידעת עת לדת יעלי סלע חולל אילות תשמור יעלה זו אכורית על בניה בשעה שכורעת ללדת

18 בלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה: איוב ז ט 19 אשר בשערה ישופני והרבה פצעני חנם: איוב ט י 20 וען ה' את איוב מן הסערה ויאמר: איוב לח א 21 אור נא כנבר חלציך ואשאלך והודיעני: איוב לח ב 22 גי מי פלג לשטף תעלה ודרך לחזיו קולות: איוב לח כ 23 ויבנה את הקאנים מןם בשם ה' ויעש תעלה כבית סאתים זרע קבין לקומת: מלכים א יח לב 24 והדעת עת לדת יעלי סלע חלל אילות תשמור: איוב לח א